

Отже, стандарти Міжнародний кримінальний суд формують сучасний підхід до забезпечення прав і законних інтересів інших учасників кримінального провадження. Їх сутність полягає у визнанні пріоритету прав людини, забезпеченні безпеки учасників процесу, реалізації принципу справедливого судового розгляду та впровадженні механізмів захисту потерпілих і свідків. Такий підхід сприяє зміцненню міжнародного правосуддя та підвищенню довіри до міжнародних судових інституцій.

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду. від 17.07.1998. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

Шаповал Олена Вікторівна
аспірант кафедри кримінальної юстиції
навчально-наукового інституту права та
психології НАВС

ЗАХИСТ ПРАВ АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ВЗАЄМОДІЯ СТАНДАРТІВ МКС ТА ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Захист прав адвоката у кримінальному провадженні є невід'ємною складовою забезпечення права на справедливий суд та ефективний захист особи. Адвокат виступає ключовим суб'єктом реалізації права на захист, а тому гарантії його діяльності мають системний характер і закріплені як у національному, так і в міжнародному праві. Особливого значення набуває взаємодія стандартів Міжнародний кримінальний суд та практики Європейський суд з прав людини, які формують комплексний підхід до забезпечення прав адвокатів у кримінальному процесі.

Правову основу діяльності адвоката в міжнародному кримінальному процесі визначає Римський статут Міжнародного кримінального суду, а також Правила процедури і доказування МКС. Вони передбачають:

- право підозрюваного/обвинуваченого на захисника;
- незалежність адвокатської діяльності;
- конфіденційність спілкування між адвокатом і клієнтом;
- рівність сторін у процесі (принцип «equality of arms») [1].

Право на захист гарантує кожному, кого підозрюють або обвинувачують у вчиненні кримінального правопорушення, можливість захищати свої інтереси, користуватися юридичною допомогою та мати справедливий судовий розгляд [2].

Важливу роль відіграє також Правила адвокатської етики при МКС, встановлюють високі стандарти професійної етики, незалежності, конфіденційності та відповідальності адвокатів під час здійснення захисту у міжнародному кримінальному провадженні. Ці правила спрямовані на

забезпечення справедливого судового розгляду, дотримання прав людини та належного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків [3].

МКС визнає, що ефективний захист неможливий без гарантування адвокату:

- свободи від тиску та переслідування;
- доступу до матеріалів справи;
- можливості безперешкодно виконувати свої професійні обов'язки.

Європейський суд з прав людини у своїй практиці розглядає права адвоката крізь призму статті 6 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (право на справедливий суд).

Суд сформував низку ключових стандартів:

- право на ефективну правову допомогу (справа *Artico v. Italy*);
- обов'язок держави забезпечити конфіденційність спілкування адвоката з клієнтом;
- недопустимість втручання органів влади у діяльність захисника;
- гарантії професійної таємниці (*legal professional privilege*).
- ЄСПЛ також наголошує, що будь-які обмеження прав адвоката мають бути: законними; необхідними у демократичному суспільстві; пропорційними поставленій меті.

Стандарти МКС і практика ЄСПЛ мають спільну основу – забезпечення справедливого судового розгляду та ефективного захисту. Їх взаємодія проявляється у таких аспектах:

- уніфікація підходів: обидві системи визнають незалежність адвоката та необхідність гарантій його діяльності.
- принцип рівності сторін: адвокат має рівні можливості з обвинуваченням у доступі до доказів і участі в процесі.
- конфіденційність: захист адвокатської таємниці є ключовою умовою довіри між клієнтом і захисником.
- міжнародний вплив: практика ЄСПЛ часто використовується як орієнтир у формуванні стандартів справедливого судочинства, які враховуються і в діяльності МКС.

Попри наявність розвинених стандартів, існують певні проблеми:

- випадки тиску на адвокатів у національних юрисдикціях;
- обмеження доступу до матеріалів справи;
- порушення конфіденційності;
- складність імплементації міжнародних стандартів у внутрішнє право.

Ці проблеми свідчать про потребу подальшого реформування судової системи та посилення самоврядування адвокатури для реального захисту прав адвокатів, зазначають у Національній асоціації адвокатів України [4].

Коментуючи загальну проблематику законодавства про адвокатуру, заступник Голови Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ Ігор Колесников наголосив, що за 5 років в Україні сталося понад 2500 злочинів проти адвокатів. І значна частина з них вчинена правоохоронцями.

«9 убивств, 6 замахів на убивство, 144 випадки кримінального переслідування, 41 – застосування фізичного насилля, 983 обшуків, 16 випадків

проведення негласних слідчих, 1378 втручання і перешкоджання законній діяльності адвокатів. Насправді, цих випадків набагато більше, ніж зафіксовано. Тому треба казати не тільки про посилення прав і гарантій адвокатської діяльності, але й про серйозну відповідальність безпосередньо представників правоохоронних органів, які вчиняють незаконні дії щодо адвокатів», - вважає Ігор Колесников [4].

Особливо актуальними ці питання є в умовах воєнних конфліктів, де баланс між безпекою та правами людини є вразливим.

Захист прав адвоката є фундаментальною гарантією реалізації права на справедливий суд. Взаємодія стандартів Міжнародний кримінальний суд та практики Європейський суд з прав людини формує комплексну систему забезпечення прав захисника, яка базується на принципах незалежності, конфіденційності та рівності сторін.

Подальший розвиток цієї системи потребує гармонізації міжнародних і національних підходів, а також ефективних механізмів реалізації та захисту прав адвокатів у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду. від 17.07.1998. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 20.04.2026)
2. Шкурат А. О. Проблеми забезпечення права на захист у кримінальному провадженні в умовах дії правового режиму воєнного стану. Публічне право. 2023. № 4. С. 112–117.
3. Правила адвокатської етики. Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 р. 09 червня 2017 р. (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 р. від 15 лютого 2019 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS28627> (дата звернення 20.04.2026)
4. Профільне законодавство попри відповідність стандартам Ради Європи не надає адвокатам реального захисту професійних прав. Національна асоціація адвокатів України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surl.lu/azaqwm>